

RUDOLF TUREK A MUZEUM MLADOBOLSLAVSKA

LUDEK BENEŠ – FILIP KRÁSNÝ, Muzeum Mladoboleslavsko, Mladá Boleslav

Abstract:

Rudolf Turek and the Museum of Mladá Boleslav region

Dr. Rudolf Turek belonged among well-known and esteemed natives born in the city of Mladá Boleslav. Due to his life-long dedication to history and archaeology, Dr. Turek also paid his attention to recognition of prehistoric and Early Mediaeval archaeological monuments in the region of Mladá Boleslav such as Řepov, Jezerní Vtelně and Chlum – just to mention only a few of them. He was immensely active in this field and the Municipal Museum of Mladá Boleslav and its collections largely benefited from it. He remained concerned with his native city also during his career in the National Museum in Prague, and frequently published archaeological news in local newspapers.

Mladoboleslavský rodák Rudolf Turek měl již od raného dětství kultivované rodinné zázemí, které jej muselo bezpochyby vést a inspirovat k zájmu o historii a archeologii. Jeho stejnojmenný otec, rada Krajského soudu, se intenzivně zabýval evropskými dějinami a je autorem dvou nikterak objevných, přesto však fundovaných a kvalitních prací: *Stručný přehled dějin dědičných zemí rakouských se zvláštním zřením na země české, polské a uherské až do svaté aliance* (Turnov 1935) a *Přehled dějin anglických a francouzských až do velké revoluce francouzské* (Semily 1937). Maminka dbala o kulturní atmosféru rodinného prostředí, a přivedla tak svého syna k celoživotnímu zájmu o hudbu a literaturu.

V Mladé Boleslavi absolvoval Rudolf Turek jak obecnou školu, tak i v letech 1920–1928 klasické gymnázium. K intenzivnímu zájmu o historii jej zde přivedl oblíbený profesor Zdeněk Kamper, erudovaný, bohužel však málo publikující znalec především regionálních dějin. Pak už následovalo studium historie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy u profesora Josefa Pekaře a vzápětí také studium archeologie u Josefa Schránila a Albína Stockého. K těmto náročným oborům připojil Rudolf Turek z vlastní vůle ještě zeměpis.

Působení Rudolfa Turka v jeho rodném kraji je úzce spjato s Muzeem v Mladé Boleslavi, s nímž od mládí hojně spolupracoval. Přestože nebyl stálým zaměstnancem (pouze členem muzejní rady), můžeme zde vysledovat jeho prakticky celoživotní působení. Na spolupráci s touto institucí si Rudolf Turek vyhradil čas jak během studií, tak i později během svého působení ve Státním archeologickém ústavu, v učitelském ústavu a také jako pracovník prehistorického oddělení Národního muzea v Praze.

V četných pracích o regionální archeologii, publikovaných nejčastěji v časopise *Boleslavan*, seznamoval Rudolf Turek odbornou i širokou laickou veřejnost se svými

výzkumy na lokalitách Mladoboleslavsko.¹ Přestože středem jeho zájmu byla archeologie raného středověku, se západem se věnoval též problematice období předchozích. Převážná část archeologického materiálu z těchto výzkumů je dodnes součástí sbírek Muzea Mladoboleslavsko. Představme si nyní stručně první výzkumy Rudolfa Turka.

V roce 1932 byl publikován v časopise *Boleslavan* článek *Řepov v pravěku*, ve kterém tehdejší student Turek shrnul dobové poznatky o pravěkém a raně středověkém osídlení tohoto mikroregionu (*Turek 1931–1932*). Popisuje zde mimo jiné jím prozkoumané únětické hroby ze Sajdlovy pískovny, které jsou čtenáři přiblíženy fotografií a kresbou.

V roce 1934 vyšel Turkův příspěvek o hromadném nálezů bronzových hřiven v Jizerním Vtelně (*Turek 1934*). V *Památkách archeologických* z roku 1935 byl Turkem publikován nález kostrového hrobu z doby římské, učiněný v řepovské cihelně (*Turek 1935a*). Ve 41. ročníku *Památek archeologických* publikoval nálezy z raně středověkých hrobů v Horních Stakorách u Mladé Boleslavi (*Turek 1939*).

V obsáhlém článku z roku 1935 popisuje Turek své výzkumy únětického pohřebiště a lužického sídliště na katastru Jizerního Vtelně (*Turek 1935b*). Druhá polovina textu je shrnutím dosavadních poznatků o této významné lokalitě a nástinem vývoje osídlení Mladoboleslavsko v době bronzové.

V Boleslavanu, konkrétně v čísle z roku 1940, přibližuje Turek v článku s názvem *Staroslovanská hradiště na Chlumu* veřejnosti nemovitě památky zalesněného hřebene nedaleko Mladé Boleslavi (*Turek 1940a*). Popisuje zde dvě významná raně středověká hradiště a mimo jiné odsuzuje neznalost místních zemědělců, jež byla příčinou poškození valů obou hradišť. Na tento článek navazuje práce o raně středověkých mohylách s názvem *Posvátný háj na Chlumu*, vydaný v témže časopise (*Turek 1940b*). Zde jsou popsány

¹ Výběr z prací zaměřených na mladoboleslavský region je připojen i k tomuto článku.

tehdy známé mohylníky chlumského hřbetu. Těžištěm článku je pak výzkum vedený R. Turkem, při němž bylo prozkoumáno celkem sedm mohyl v několika polohách. Cílem výzkumu bylo zjistit časové rozpětí pohřbívání pod mohyly na těchto lokalitách. Kvalitní metodika výzkumu umožnila také rekonstrukci vzniku jednotlivých mohylových náspů.

Materiál z výše uvedených výzkumů je z velké části uložen v depozitářích dnešního Muzea Mladoboleslavsko. V původní inventární knize nalezneme zápisy Rudolfa Turka, dokonce s vyobrazeními a na dnešní poměry i obsáhlými popisy jednotlivých předmětů. Tyto kresby ilustrují nejen nálezy samotné, ale také Turkovu pečlivost a preciznost jeho muzejní práce. Drobnou zajímavostí je, že nejkvalitněji restaurované pravěké nádoby ve sbírkách Muzea Mladoboleslavsko jsou právě ty z výzkumů Rudolfa Turka.

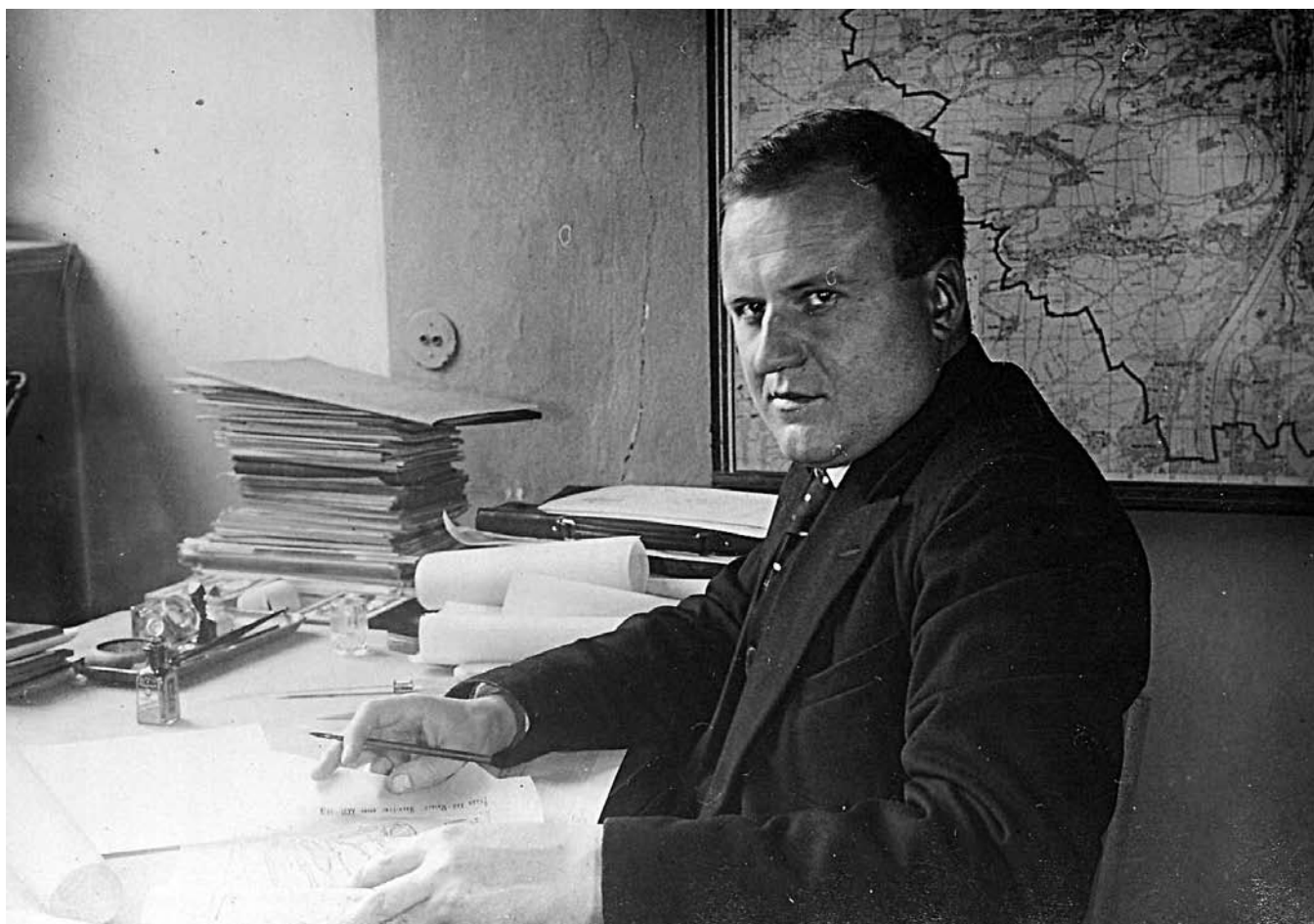
K padesátému výročí založení muzea v roce 1935 byl vydán spis s názvem *Prehistorie v mladoboleslavském muzeu*, ve kterém Turek čtivou formou přiblížil archeologickou sbírku muzea a zhodnotil její kvality (Turek 1935). Zároveň však nešetřil oprávněnou kritikou předchozích správců archeologických sbírek.

Zájem Rudolfa Turka, tehdy již pracovníka prehistorického oddělení Národního Muzea, o archeologii rodného kraje vyústil v syntézu *Pravěk Boleslavsko*, vydanou v rámci sborníku Boleslavsko v roce 1947 (Turek 1947). V této práci je podrobně popsán vývoj osídlení našeho kraje od paleolitu po raný středověk. Obsáhlý text je doplněn několika tabulkami s fotografiemi nejvýznamnějších nálezů. Dodnes

platný a nadmíru aktuální je i závěr práce, v němž Turek apeluje na zaznamenávání nálezových okolností a na nutnost uložení nálezů do muzeí.

Následující roky částečně odvedly Rudolfa Turka jiným badatelským směrem – k práci na monografiích o raném středověku Čech (Turek 1963; *týž* 1980; *týž* 1988). Přesto se i nadále zabýval prehistorií a historií rodného kraje a popularizoval archeologii Mladoboleslavsko četnými besedami a přednáškami, a to zejména v rámci cyklu Vlastivědného kroužku, působícího v prostorách Domu kultury. Rudolf Turek se též z pohledu archeologa i historika po právu kriticky vyjadřoval k přestavbám historického jádra Boleslavi na přelomu šedesátých a sedmdesátých let. V textu s názvem *K problému památkové ochrany městských organismů* z roku 1968 (Turek 1968) mimo jiné upozornil na nenahraditelnou ztrátu, způsobenou zničením parcel na Novém Městě – původním předhradím, kde nebyl uskutečněn archeologický výzkum – a volal k odpovědnosti orgány veřejné správy města, konkrétně školskou a kulturní komisi Okresního národního výboru. V tomto případě hrály nepochybně důležitou roli i Turkovy osobní pocity, neboť v rámci přestavby byl mimo jiných cenných objektů zbořen i jeho rodný dům. V materiálech, uložených v archivu muzea, nalezneme i Turkův odborný posudek k návrhu projektu rekonstrukce Mladoboleslavského hradu z roku 1976.

Zajímavostí v Turkově činnosti je objasnění sporné datace unikátního nálezů z katastru města Mladé Boleslavi – kování zámku v podobě býka. Po téměř století od nalezení

Obr. 1. Rudolf Turek kolem roku 1935. Autor fotografie neznámý

Obr. 2. Rudolf Turek kolem roku 1955. Autor fotografie neznámý

předmětu, který byl původně připisován Keltům a později Germánům, zasadil Turek v Časopise Národního muzea z roku 1983 jeho původ na Kyjevskou Rus a datoval jej do 11.–12. století (Turek 1983). Až po smrti R. Turka, v roce 1994, vyšla ve třetím čísle sborníku *Boleslavica* studie, v níž autor konfrontoval historické prameny s archeologickými výzkumy (Turek 1994). Místo vzniku listiny Oty I. z roku 950, v níž panovník daruje dvě osady klášteru v Řezně, lokalizoval Turek do podhradí mladoboleslavského hradiště.

Za celoživotní zásluhy bylo Rudolfu Turkovi na sklonku života, v roce 1990, uděleno čestné občanství města Mladé Boleslavi. Ve stejném roce ještě proběhla v tehdejším Okresním muzeu výstava k jeho osmdesátým narozeninám, která byla zaměřena především na téma tohoto článku, tedy na Turkovo působení na Mladoboleslavsku. Jeho život a dílo připomíná v Muzeu Mladoboleslavska část jeho pozůstalosti, kterou sem po smrti svého manžela věnovala paní Květa Turková. Samozřejmě nepominou ani osobní vzpomínky na člověka mimořádných znalostí a inteligence, vždy laskavého a vstřícného.

Literatura

- TUREK 1931:** R[udolf] Turek, Předmerovejský hrob. *Památky archeologické*. Skupina pravěká, nové řady roč. 1. (díl 37), (Praha 1931), s. 65.
- TUREK 1931–1932:** Rudolf Turek, Řepov v pravěku. *Boleslavan*, roč. 6 (Mladá Boleslav 1931–1932), s. 40–44.

- TUREK 1934:** Rudolf Turek, Nové archeologické nálezy v Jizerním Vtelně. *Boleslavan*, roč. 9 (Mladá Boleslav 1934), s. 4.
- TUREK 1935a:** R[udolf] Turek, Předmerovejský hrob v Řepově. *Památky archeologické*. Skupina pravěká, nové řady roč. 4.–5. (díl 40), (Praha 1934–1935), s. 116–117.
- TUREK 1935b:** Rudolf Turek, Prehistorie v mladoboleslavském muzeu. In: Zdeněk Kamper (red.), *K výročí 50letého trvání mus. spolku v Mladé Boleslavi 1885–1935*. Mladá Boleslav 1935, s. 20–24.
- TUREK 1936:** Rudolf Turek, Archeologické problémy našeho kraje. *Boleslavan*, roč. 10 (Mladá Boleslav 1936), s. 213–222.
- TUREK 1938–1939:** Rudolf Turek, Staroslovanská hradiště na Chlumu. *Boleslavan*, roč. 13 (Mladá Boleslav 1938–1939), s. 126.
- TUREK 1939:** R[udolf] Turek, Hradištní hroby z Horních Stakor. *Památky archeologické*. Skupina pravěká. Nové řady roč. 6.–8. (díl 41, za rok 1936–38), (Praha 1939), s. 133–134.
- TUREK 1940a:** Rudolf Turek, Staroslovanská hradiště na Chlumu. *Boleslavan*, roč. 14 (Mladá Boleslav 1940), s. 142.
- TUREK 1940b:** Rudolf Turek, Posvátný háj na Chlumu. *Boleslavan*, roč. 14 (Mladá Boleslav 1940), s. 142.
- TUREK 1946:** Rudolf Turek, *Prachovské skály na úsvitě dějin*. Praha 1946.
- TUREK 1947:** Rudolf Turek, Pravěk Boleslavsko. In: Emanuel Strnad (red.), *Boleslavsko*. Mladá Boleslav 1947, s. 40–60.
- TUREK 1948:** Rudolf Turek, Sobotecko v pravěku. In: Josef Ort (red.), *Sobotka 1498–1948. Jubilejní sborník k 450. výročí povýšení na město*. Sobotka 1948, s. 10–17.
- TUREK 1963:** Rudolf Turek, *Čechy na úsvitě dějin*. Praha 1963.
- TUREK 1968:** Rudolf Turek, K problému památkové ochrany městských organismů (Na okraj mladoboleslavského případu). In: František Roubík – Jiří Špět (red.), *Acta regionalia. Sborník vlastivědných prací 1966–1967*. Praha 1968, s. 212–224.
- TUREK 1974:** Rudolf Turek, Počátky Mladoboleslavsko. In: Vlastimil Trtílek (red.), *Mladá Boleslav od minulosti k dnešku*. Mladá Boleslav 1974, s. 7–18.
- TUREK 1980:** Rudolf Turek, *Čechy v raném středověku*. Praha 1980.
- TUREK 1983:** Rudolf Turek, Mladoboleslavský ruský zámek (?). *Časopis Národního muzea v Praze – řada historická*, roč. 151/1982 (Praha 1983), s. 200–207.
- TUREK 1988:** Rudolf Turek, *Počátky české vzdělanosti*. Praha 1988.
- TUREK 1994:** Rudolf Turek, „Mladoboleslavská“ listina Oty I. In: *Boleslavica* 3. Mladá Boleslav 1994, s. 25–41 [vydáno in memoriam].

Summary

Luděk Beneš – Filip Krásný

Rudolf Turek and the Museum of Mladá Boleslav region

Eventhough Dr. Rudolf Turek, the well-known native born in the city of Mladá Boleslav, was never employed in the Municipal Museum of Mladá Boleslav on a regular basis – he only sit on the Museum's board; he had closely co-operated with this institution since his university studies. The most productive period of his co-operation with the Municipal Museum of Mladá Boleslav that covered the Mladá Boleslav region took place in 1930's. At that time, Dr. Turek paid his attention to the recognition of prehistoric and Early Mediaeval history of Řepov, including a very richly equipped skeleton grave from the Roman period (*Turek 1932; idem 1935a*). Subsequently, he evaluated unique finds dating from the Bronze Age that had been found at Jezerní Vtelno (*Turek 1934; idem 1936*) and published artifacts from the Early Mediaeval cemetery at Stakory u Mladé Boleslavi (*Turek 1939*). He also published results of his

own field work conducted at several barrow fields located in Chlumský hřbet region (*Turek 1940a; idem 1940b*). In one of his publications from the year 1935, Turek summarized and evaluated archaeological collection kept in the Municipal Museum of Mladá Boleslav at that time (*Turek 1935a*). Keen interest of Dr. Turek in the archaeology of his native land culminated in a synthesis *Pravěk Boleslavska* (Prehistory of Mladá Boleslav region, *Turek 1947*). During his career in the National Museum (1960's–1980's), he published several concluding studies focusing on archaeology and Early Mediaeval history of the Mladá Boleslav region.

Furthermore, Dr. Turek frequently popularized archaeology in his lectures and fora held by the Historical Club (Vlastivědný kroužek) at Mladá Boleslav. In 1990, towards the end of his life, Dr. Turek was rewarded for his life-long efforts with the honorary citizenship of the Mladá Boleslav. The life and work of Dr. Turek is remembered in the Municipal Museum of Mladá Boleslav by part of his inheritance that was donated to the museum by his wife, Mdm. Květa Turková.

Translated by Petra Maříková Vlčková